

Портал “Епидемије” – дигитална збирка Адлигата и Универзитетске библиотеке

Дигитални портал посвећен епидемијама у Србији кроз историју отворили су Удружење за културу, уметност и међународну сарадњу „Адлигат“ и Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“. То је највећа дигитална база историјских извора, књига и текстова из серијских публикација о епидемијама у Србији.

Пројекат воде заменик управника Универзитетске библиотеке, Адам Софронијевић, водећи српски стручњак за дигитализацију и председник Удружења Адлигат, Виктор Лазић. Више десетина публикација и члана на више стотина страница већ су доступне на порталу <http://epidemije.unilib.rs>

„Необично често појављивање једне болести у одређеној популацији, односно епидемије, прате људски род од настанка цивилизације и представљају, уз ратове, најтеже стање страдања кроз које једно друштво пролази. Историја и историјски извори могу да нам помогну да бисмо боље разумели догађаје који се одигравају ове 2020. године у целом свету. Како не бисмо били заробљеници времена и места у коме смо рођени важно је да погледамо неке од докумената културног наслеђа који су сабрани на страницама новог портала посвећеног епидемијама, увек уз свест о историјском контексту времена у коме су настали и стању развоја друштва и науке тог времена“, каже Адам Софронијевић који води овај пројекат и додаје: “Увидом у ове текстове јавност може стећи ширу слику, сагледати како се држава носила са овим увек актуелним питањима и како се опасност од епидемија и ширења заразних болести третира у прошлости, а како се развијао и јачао медицински систем и које су мере предузимане превентивно и у фазама акутних опасности од ширења заразних болести.”

Збирке и архиве Удружења Адлигат нарочито су импозантне и

важне за све области проучавања. Велики је значај дигитализације и доступности ових материјала. Као нарочит раритет, досада непознат јавности, дигитализоване су две брошуре из Првог светског рата које се налазе у богатим архивима Музеја књиге и путовања и Музеја српске књижевности који су отворени под кровом Удружења Адлигат.

Председник Адлигата, Виктор Лазић, каже: „Портал Епидемије доноси многе занимљивости, а као и свако проучавање прошлости, доноси нам и многе поуке које могу бити од користи данас. Ради се о књигама штампаним током епидемије пегавог тифуса усред рата 1915. године, у Крагујевцу. Књиге су намењене „за наше храбре војнике“ и за „борбу против заразе“ под називом „Да будемо здрави“ и „Како ћеш се сачувати од пегавог тифуса и повратне грознице“. Штампала их је Комисија за сузбијање зараза при Врховној команди српске војске. Оне су дистрибуиране војницима који су их читали по болницама и рововима, али су их ретко чували, због чега спадају у изузетне раритете српске историје епидемија“.

Епидемија тифуса у најгоре доба, у ратној 1915. години, спада у једну од најтежих у историји Србије. Иако су тачни подаци о епидемији непознати, према радовима пуковника др Вилијама

Хантера, од тифуса је у тих шест месеци у Србији оболело око пола милиона људи (1500 до 2500 дневно), а умрло је до 150.000. Др Хантер о епидемији пегавог тифуса у нашој земљи пише да је то била: „најизненаднија епидемија по пореклу, најбржа по току, највећа у интензитету, а најбрже заустављена од свих познатих оваквих епидемија у историји“. Од тифуса је оболео и већи део лекара који су лечили болеснике, па је од укупно 595 лекара чак 122 (око 20 одсто) умрло у току ове епидемије.

Због актуелности савета које су лекари и Врховна команда давали 1915. године, Музеј књиге и путовања је одлучио да нарочито изабере и објави јавности савете које би људи и данас, у доба короне, требало да прочитају.

Из књиге „Да будемо здрави“ (Крагујевац, 1915)

О здрављу

Здравље је највеће богатство овога света (...). Али многи од нас опет сам себе увлачи у болест. (...) Махом смо нехатни, па све узимамо олако. Па тако не поклањамо довољно пажње ни ономе, што нам ти учени и разумни људи препоручују да чинимо или да не чинимо, па да избегнемо многе болести и многе муке и невоље. У томе много грешимо.

О чистоћи

Чистота је прва погодба за добро здравље. Чистота је пола здравља. Зато ваља да се упињемо, што можемо више, да будемо чисти.

О чистом ваздуху и боравку на Сунцу

Чист ваздух је нашем телу најпречи и најјевтинији лек.

Тамо где сунце улази, болест излази. Где нема светлости и сунца, болест царује. Сунчани зраци у многим болестима најбољи су лекар. Многе кужне клице, које изазивају тешке и опаке болести, брзо угину на сунцу, а у помрачини и влази множе се и шире.

Који хоће да је здрав и напредан, ваља да борави тамо, где има доста дневне светлости и где допиру сунчева зраци.

Који се од сунца крије, сам себе бије.

О јелу и пићу

Без умерености нема здравља. Зато ваља да смо у свему умерени,

па ваља да смо умерени и у јелу и у пићу. Ваља непрестано да имамо на уму, да их је више помрло од прејела но од недојела. За пиће је најздравија вода. Она гаси жеђ, разгаљује и оживљава. Она храни наше тело. Али вода треба да је сасвим чиста и бистра.

Боље је трпети и највећу жеђ, но се налећи на какву каљугу, па из ње пити.

О раном устајању

Ујутру, чим се пробудиш, устани из постеље. Није здраво, да се онак будан лењиш и протежеш у постељи.

Који се чува – и Бог га чува

Од кужних болести често оболевамо само због своје непажње: или се бавимо у близини болесника, који болује од које кужне болести...

У више случајева можемо с мало пажње избећи болест, и тако отклонити и велику несрећу за себе, своју кућу, па и своју отаџбину, којој смо дужни сви што боље да послужимо.

Ми врло често понављамо ону народну изреку: Који се чува, и Бог га чува. Али махом не радимо на њој. Не чувамо се, па због тога и сами страдамо, а често и главом плаћамо, а и своје уваљујемо у велику беду.

Нема срамоте у томе: бити болестан

Болест не треба крити. Никад нема срамоте у томе: бити болестан. Који болест крије, лека му нје. Док се болест не позна, не може се ни лечити.

Болест требају да лече – лекари

За сваки посао тражи се прави мајстор, па се и за лечење болести мора знати истински мајстор.

Кад нам се мотика у раду изрба и отупи, ми је носимо ковачу, да је оклепље. Ако нам се сломи точак на колима, ми га носимо колару, да нам га оправи. Не носимо га гатарама и врачарама.

Шта би нам и најпростији човек рекао, кад би нас видео да свој покварени сахат (часовник) не носимо на оправку мајстору, сајџији, него зовемо неку крезубу бабу, да му обаје воду или да му оврача, па да проради?

Кад се поквари ова тако сложена машина, као што је наше тело, ми не тражимо мајстора лекара, који једини уме ту машину

оправити, него или оставимо боелст, да се запустити и још развије; или сами петљамо нешто, те болест још више погоршамо, или тражимо лек у оних, који се у лечење најмање разумеју.